Fin gammel årgang

I Stavanger er forberedelsene i gang mot det som skal bli europeisk kulturby i 2008. Mye skal gjøres, noe er allerede klart - som kongeboligen og herregårdsmuseet Ledaal.

Ledaal ble totalrehabilitert i perioden 1998-2001. Som med så mange gamle ærverdige bygninger (jfr. kongsgården på Bygdøy) er budsjettrammen i forbindelse med slike prosjekter et vanskelig tema ettersom man sjelden vet hva man egentlig står overfor.

I Stavanger visste man at vær, vind og fuktighet hadde satt Ledaal i dårlig forfatning, men eksakt hvor dårlig visste man ikke før man gikk inn i bygningsmassen.

Ledaal er nå vel 200 år gammelt. Da rehabiliteringen kom i gang var det ikke gjort noe med bygget på femti år. Man har gått helt inn til innmurt skjult treverk og oppdaget en hel del sopp- og råteskader. Taket er derfor restaurert og bygget har fått nye renner og nedløp; viktige konstruksjoner og elementer som alle malingprodusenter ber enhver huseier holde et ekstra godt øye med på grunn av den snikende fuktigheten som kan gjøre så mye skade.

Det er foretatt en antikvarisk oppussing over det hele hvor malermesterene Øivind og Morten Sørensen i Stavanger og Einar Syrstad på Røros samarbeidet med Riksantikvaren og NIKU (Norsk Institutt for kulturminneforskning). Malerikonservator har gjort fargeundersøkelser og skrapt frem over 150 fargetrapper i interiøret. Man tror de fleste farger er på 1850-nivå når det gjelder originalitet og malermester har laget all maling.

I interiøret er alle malte flater restaurert, enkelte steder også med nye farger. Der det var nødvendig er også møbler restaurert, gardinene er fornyet og originale tapeter er reparert.

Malermester Sørensen forteller at det var strabasiøs jobb med eksteriøret hvor hovedfasaden mot sør er helt restaurert. Et tykt lag med sementpuss fra 1947 ble hugget ned. Fasaden er kalket fem, seks, syv ganger med kalk inneholdende farge - fargesettingen ligger altså i kalken - i en rød farge anno 1850-tallet.

Handelshuset Kielland

Ledaal vil for alltid være knyttet til familien Kielland. I dag ligger Ledaal nær sentrum i en park på Egenes mellom store bøketrær. Grunnleggeren av hva som skulle bli et av Norges største handelshus, kjøpmann Jacob Kielland, kjøpte en av løkkene i Egenesmarken på 1770-tallet (også kalt Canaan) og bygget et enetasjers tømret våningshus hvor løe, fjøs og stall befant seg under samme tak.

Da sønnen Gabriel Schancke Kielland overtok handelshuset var det blitt riktig stort; han var nå også blitt skipsreder og Kielland inntok en ledende stilling i byen. Den nåværende teglbygningen, den første i Stavanger, ble oppført i årene 1799-1803.

Ettersom man var helt uerfarne på området ble murere hentet fra København og teglstein seilet inn fra Holland. Ledaal ble familien Kiellands representasjons- og sommerbolig i 60 år inntil den ble innredet til helårsbolig. Forfatteren Alexander Kielland var barnebarn i huset, men han bodde aldri der; han hadde sitt eget hus ved Bredevannet.

Ledaal gikk ut over Kielland-familiens eie da Stavanger kommune kjøpte stedet i 1936. Bygningen ble etter hvert restaurert og interiøret ført tilbake til tiden omkring 1850. Og siden 1949 har Ledaal også vært kongeboligen Ledaal og museum.

Da den siste omfattende restaureringen av hele bygningen startet i 1996 var det med en foreløpig kalkyle på 5,5 millioner kroner. At prislappen endte på vel 30 millioner, mesteparten betalt av Stavanger kommune, skyldtes hovedsakelig at treverk i tak og gulv måtte skiftes på grunn av sopp og råte.

Europeisk kulturby

Ledaal er et eksempel på at impulsene utenfra kom tidlig til Stavanger. Det var også hovedårsaken til at Stavanger bystyre i oktober 2001 bestemte seg for å søke status som Europeisk kulturby i 2008, at de alltid har hatt sterke bånd til Europa og verden, noe som ble ytterligere forsterket ved at Stavanger ble nasjonens oljeby. Både Sandnes kommune og Rogaland fylkeskommune er nå med på prosjektet for å få en best mulig effekt for hele regionen.

Stavanger deler kulturby-statusen i 2008 med en annen sjøfartsby som i kanskje enda større grad er bygget på kommunikasjon med omverdenen, nemlig Liverpool.